

บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
เรื่อง พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบในการสอบสวน
ตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. ๒๕๔๗

กรมสอบสวนคดีพิเศษได้มีหนังสือ ที่ ยธ ๐๘๒๗/๓๑๐๗ ลงวันที่ ๒ ธันวาคม ๒๕๖๒ ถึงสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สรุปความได้ว่า ด้วยพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. ๒๕๔๗ เป็นกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อให้การป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดอาญาบางประเภทที่กำหนดให้อยู่ในอำนาจหน้าที่ของกรมสอบสวนคดีพิเศษเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมาตรา ๒๑ ได้บัญญัติให้คดีอาญาบางประเภทจะต้องสืบสวนและสอบสวนตามพระราชบัญญัตินี้ และในการทำหน้าที่สืบสวนและสอบสวนนั้น มาตรา ๒๓ ได้บัญญัติว่าในการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับคดีพิเศษ ให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษมีอำนาจสืบสวนและสอบสวนคดีพิเศษ และเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ หรือพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แล้วแต่กรณี อีกทั้งกำหนดให้เจ้าหน้าที่คดีพิเศษมีหน้าที่ช่วยเหลือพนักงานสอบสวนคดีพิเศษในการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับคดีพิเศษเพียงเท่าที่พนักงานสอบสวนคดีพิเศษมอบหมาย ในการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวให้เจ้าหน้าที่คดีพิเศษเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจหรือพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ภายใต้บทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าว ในการสืบสวนและสอบสวนคดีพิเศษ พนักงานสอบสวนคดีพิเศษและเจ้าหน้าที่คดีพิเศษผู้ได้รับมอบหมายจากพนักงานสอบสวนคดีพิเศษให้ช่วยเหลือในการสืบสวนและสอบสวนคดีพิเศษ จึงต้องปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในส่วนที่เกี่ยวข้องด้วย ปัจจุบันกรมสอบสวนคดีพิเศษถือแนวปฏิบัติตามมาตรา ๑๘ วรรคสี่ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยเห็นว่ากรมสอบสวนคดีพิเศษเป็นราชการส่วนกลางมีที่ทำการสอบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษ คือ อาคารกรมสอบสวนคดีพิเศษ ถนนแจ้งวัฒนะ กรุงเทพมหานคร แต่มีเขตอำนาจสอบสวนทั่วราชอาณาจักร ดังนั้น พนักงานสอบสวนคดีพิเศษผู้เป็นหัวหน้าตามมาตรา ๑๘ วรรคสี่ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จึงเป็นอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษหรือผู้รักษาการแทน เนื่องจากเป็นพนักงานสอบสวนคดีพิเศษที่มีตำแหน่งสูงสุดของหน่วยงาน และเมื่อการสอบสวนเสร็จสิ้น การมีความเห็นทางคดีในฐานะพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบตามมาตรา ๑๔๐ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จึงเป็นอำนาจหน้าที่ของอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษหรือผู้รักษาการแทนเท่านั้น อีกทั้งในขั้นตอนการทำความเห็นแย้งตามมาตรา ๑๔๕ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในส่วนของคดีพิเศษนั้น มาตรา ๓๔ แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. ๒๕๔๗ บัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษเช่นเดียวกัน จึงทำให้มีการใช้ดุลพินิจทางคดีโดยบุคคลเดียวกันทั้งสองขั้นตอน

กรมสอบสวนคดีพิเศษได้พิจารณาการปฏิบัติงานด้านการสอบสวนคดีอาญาของกองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งมีลักษณะงานใกล้เคียงกันปรากฏข้อเท็จจริงว่า มาตรา ๕ ข. (๒๐) แห่งพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒ กำหนดให้กองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลางมีอำนาจหน้าที่สำคัญประการหนึ่งคือ ปฏิบัติงานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและกฎหมายอื่นอันเกี่ยวกับความผิดทางอาญาทั่วราชอาณาจักรหรือตามที่ได้รับมอบหมาย และการกระทำความผิดที่เป็นภัยกับ

ความมั่นคงของประเทศ และในข้อ ๓ แห่งกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการเป็นกองบังคับการ หรือส่วนราชการอย่างอื่นในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒ กำหนดอำนาจหน้าที่ ของส่วนราชการในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งในข้อ ๒. (๑๒) กำหนดให้หน่วยงานระดับกองบังคับการ ภายในกองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง เช่น กองบังคับการปราบปราม กองบังคับการปราบปราม การกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กองบังคับการปราบปราม การค้ายาเสพติด หรือกองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ มีอำนาจหน้าที่ปฏิบัติงานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในความผิดที่เกี่ยวข้อง ทับราชอาณาจักรและมีที่ตั้งสำนักงานในกรุงเทพมหานคร ทำนองเดียวกันกับอำนาจหน้าที่ของกองคดีต่าง ๆ ของกรมสอบสวนคดีพิเศษตามกฎหมายกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมสอบสวนคดีพิเศษ กระทรวงยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๖๐ ที่กำหนดให้กองคดีแต่ละกองมีอำนาจหน้าที่ในการป้องกัน ปราบปราม สืบสวน และสอบสวนคดีพิเศษ เพื่อดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของกองนั้น ๆ และเมื่อศึกษาประเด็นการเป็นหัวหน้าพนักงานสอบสวนและพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ ของกองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลางนั้น ปรากฏว่าผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติได้อาศัยอำนาจ ตามมาตรา ๑๑ (๔) แห่งพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๗ โดยมีได้ใช้อำนาจตามประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในการวางระเบียบหรือทำคำสั่งเฉพาะเรื่องของข้าราชการตำรวจ หรือพนักงานสอบสวนซึ่งปฏิบัติการเกี่ยวกับการใช้อำนาจหรือการปฏิบัติหน้าที่ตามประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญาหรือกฎหมายอื่น คือ คำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ ๔๑๘/๒๕๕๖ ลงวันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๕๖ เรื่อง การอำนวยการความยุติธรรมในคดีอาญา การทำสำนวนการสอบสวน และมาตรการควบคุม ตรวจสอบ เฝ้าระวังการสอบสวนคดีอาญา โดยบทที่ ๔ ข้อ ๒.๕ หัวหน้าพนักงาน สอบสวน และข้อ ๒.๖ อำนาจการควบคุมการสอบสวน ได้กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับหัวหน้า พนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจให้ความเห็นทางคดีเป็นลำดับชั้นจนถึงผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ในขณะที่พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. ๒๕๔๗ มิได้บัญญัติให้อำนาจอธิบดีกรมสอบสวน คดีพิเศษในเรื่องดังกล่าวไว้เป็นการเฉพาะ

อย่างไรก็ตาม ในมาตรา ๑๐ (๔) แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. ๒๕๔๗ ได้บัญญัติให้คณะกรรมการคดีพิเศษ หรือ กคพ. มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดข้อบังคับ หรือหลักเกณฑ์ตามที่มอบหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของ กคพ. และมาตรา ๒๓ บัญญัติว่า ในการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับคดีพิเศษ ให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษมีอำนาจสืบสวนและสอบสวน คดีพิเศษ และเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ หรือพนักงานสอบสวนตามประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แล้วแต่กรณี และให้เจ้าหน้าที่คดีพิเศษมีหน้าที่ช่วยเหลือพนักงาน สอบสวนคดีพิเศษในการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับคดีพิเศษเพียงเท่าที่พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ มอบหมาย โดยในการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว ให้เจ้าหน้าที่คดีพิเศษเป็นพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจ หรือพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในกรณีจำเป็น อธิบดีจะสั่งให้ข้าราชการหรือลูกจ้างกรมสอบสวนคดีพิเศษผู้หนึ่งผู้ใดที่มีใช้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ หรือเจ้าหน้าที่คดีพิเศษปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ช่วยเหลือพนักงานสอบสวนคดีพิเศษหรือเจ้าหน้าที่คดีพิเศษ เพื่อปฏิบัติงานเรื่องหนึ่งเรื่องใดที่เกี่ยวกับการสืบสวนเป็นการเฉพาะก็ได้ และให้ผู้นั้นเป็นเจ้าพนักงาน ตามประมวลกฎหมายอาญา และมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับเจ้าหน้าที่คดีพิเศษเฉพาะเรื่องที่ได้รับ มอบหมายเท่านั้น สำหรับหลักเกณฑ์ วิธีการมอบหมาย และการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา ๒๓ ให้เป็นไปตามข้อบังคับที่ กคพ. กำหนด

นอกจากนี้ มาตรา ๔ ได้บัญญัติให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็นผู้รักษาการ ตามพระราชบัญญัตินี้ และมีอำนาจออกกฎกระทรวงและระเบียบเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ และในมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พุทธศักราช ๒๔๗๗ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญา (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๘ ได้บัญญัติให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็นผู้รักษาการ

ตามกฎหมาย และมีอำนาจออกกฎกระทรวง เพื่อบังคับการงานตามหน้าที่ให้การดำเนินคดีอาญาเป็นไปโดยเรียบร้อย ทั้งนี้ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ของตน

ดังนั้น เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับคดีพิเศษเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ กรมสอบสวนคดีพิเศษจึงขอหารือปัญหาข้อกฎหมาย ดังต่อไปนี้

๑. ผู้อำนวยการกองคดี กรมสอบสวนคดีพิเศษ เป็นพนักงานสอบสวนผู้เป็นหัวหน้าของคดีพิเศษตามมาตรา ๑๘ วรรคสี่ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และมีอำนาจหน้าที่ในการมีความเห็นทางคดีตามมาตรา ๑๔๐ สำหรับคดีที่อยู่ในความรับผิดชอบของกองคดีได้หรือไม่

๒. กรณีที่ผู้อำนวยการกองคดีมีอำนาจหน้าที่ตามข้อ ๑ คณะกรรมการคดีพิเศษมีอำนาจตามมาตรา ๑๐ (๔) ประกอบกับมาตรา ๒๓ วรรคห้า แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. ๒๕๔๗ ออกข้อบังคับเพื่อบังคับปฏิบัติเกี่ยวกับการเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบระหว่างอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษกับรองอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษและผู้อำนวยการกองคดี รวมทั้งวางระเบียบปฏิบัติในเรื่องอื่นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในคดีพิเศษได้หรือไม่ เพียงใด

๓. หากคณะกรรมการคดีพิเศษไม่มีอำนาจออกข้อบังคับตามมาตรา ๑๐ (๔) ประกอบกับมาตรา ๒๓ วรรคห้า แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. ๒๕๔๗ ตามข้อ ๒ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมจะมีอำนาจออกระเบียบในเรื่องดังกล่าว โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. ๒๕๔๗ หรือออกกฎกระทรวงตามมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พุทธศักราช ๒๔๗๗ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๘ ได้หรือไม่ อย่างไร

คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๑๑) ได้พิจารณาข้อหารือของกรมสอบสวนคดีพิเศษ โดยมีผู้แทนกระทรวงยุติธรรม (สำนักงานปลัดกระทรวงและกรมสอบสวนคดีพิเศษ) ผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด เป็นผู้ชี้แจงข้อเท็จจริงแล้ว มีประเด็นที่ต้องพิจารณาเกี่ยวกับผู้ที่จะเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบตามมาตรา ๑๘ วรรคสี่ และมาตรา ๑๔๐ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๑๑) พิจารณาแล้วเห็นว่า การเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบในการสอบสวนต้องเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เว้นแต่จะมีกฎหมายใดที่บัญญัติไว้โดยเฉพาะย่อมเป็นไปตามกฎหมายนั้น เมื่อพิจารณาบทบัญญัติตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. ๒๕๔๗ ไม่ได้กำหนดผู้ซึ่งเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบไว้ อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษจึงเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบตามมาตรา ๑๘ วรรคสี่^๑ และมาตรา ๑๔๐^๒ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา อย่างไรก็ดี แม้พระราชบัญญัติ

มาตรา ๑๘ ในจังหวัดอื่นนอกจากจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรี พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ปลัดอำเภอ และข้าราชการตำรวจซึ่งมียศตั้งแต่ชั้นนายร้อยตำรวจตรีหรือเทียบเท่า นายร้อยตำรวจตรีขึ้นไป มีอำนาจสอบสวนความผิดอาญาซึ่งได้เกิด หรืออ้าง หรือเชื่อว่าได้เกิดภายในเขตอำนาจของตน หรือผู้ต้องหาที่มีที่อยู่หรือถูกจับภายในเขตอำนาจของตนได้

ฯลฯ

ฯลฯ

ในเขตท้องที่ใดมีพนักงานสอบสวนหลายคน การดำเนินการสอบสวนให้อยู่ในความรับผิดชอบของพนักงานสอบสวนผู้เป็นหัวหน้าในท้องที่นั้นหรือผู้รักษาการแทน

มาตรา ๑๔๐ เมื่อพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบในการสอบสวนเห็นว่าการสอบสวนเสร็จแล้วให้จัดการอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

(มีต่อหน้าถัดไป)

การสอบสวนคดีพิเศษฯ จะไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษผู้รับผิดชอบ แต่ในการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับคดีพิเศษนั้น คณะกรรมการคดีพิเศษมีอำนาจออกข้อบังคับกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษผู้รับผิดชอบ เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการสืบสวนและการสอบสวนคดีพิเศษของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพได้ ทั้งนี้ ตามมาตรา ๑๐ (๔)^๓ ประกอบกับมาตรา ๒๓^๔ วรรคหนึ่งและวรรคห้า แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษฯ

(นายปรกรณ์ นิลประพันธ์)
เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

(ต่อจากเชิงอรรถที่ ๒)

(๑) ถ้าไม่ปรากฏว่าผู้ใดเป็นผู้กระทำความผิดและความผิดนั้นมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินสามปี ให้พนักงานสอบสวนจัดการสอบสวนและบันทึกเหตุทั้งนั้นไว้ แล้วให้ส่งบันทึกพร้อมกับสำนวนไปยังพนักงานอัยการ

ถ้าอัตราโทษอย่างสูงเกินกว่าสามปี ให้พนักงานสอบสวนส่งสำนวนไปยังพนักงานอัยการ พร้อมทั้งความเห็นที่ควรให้จัดการสอบสวน

ถ้าพนักงานอัยการสั่งให้งดหรือให้ทำการสอบสวนต่อไป ให้พนักงานสอบสวนปฏิบัติตามนั้น

(๒) ถ้ารู้ตัวผู้กระทำความผิด ให้ใช้บทบัญญัติในสัมาตราต่อไปนี้
มาตรา ๑๐ ให้ กคพ. มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

๑. ๒.

๑. ๒.

(๔) กำหนดข้อบังคับหรือหลักเกณฑ์ตามที่มิใช่บทบัญญัติกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของ กคพ.

๑. ๒.

๑. ๒.

มาตรา ๒๓ ในการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับคดีพิเศษ ให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษมีอำนาจสืบสวนและสอบสวนคดีพิเศษ และเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ หรือพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แล้วแต่กรณี

ให้เจ้าหน้าที่คดีพิเศษมีหน้าที่ช่วยเหลือพนักงานสอบสวนคดีพิเศษในการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับคดีพิเศษเพียงเท่าที่พนักงานสอบสวนคดีพิเศษมอบหมาย ในการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว ให้เจ้าหน้าที่คดีพิเศษเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ หรือพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ในกรณีจำเป็น อธิบดีจะสั่งให้ข้าราชการหรือลูกจ้างกรมสอบสวนคดีพิเศษผู้หนึ่งผู้ใดที่มีใช้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษหรือเจ้าหน้าที่คดีพิเศษปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ช่วยเหลือพนักงานสอบสวนคดีพิเศษหรือเจ้าหน้าที่คดีพิเศษเพื่อปฏิบัติงานเรื่องหนึ่งเรื่องใดที่เกี่ยวกับการสืบสวนเป็นการเฉพาะก็ได้

ในการปฏิบัติงานเฉพาะเรื่องที่ได้รับมอบหมายตามวรรคสาม ให้ผู้นั้นเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา และให้มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับเจ้าหน้าที่คดีพิเศษเฉพาะเรื่องที่ได้รับมอบหมายเท่านั้น

หลักเกณฑ์ วิธีการมอบหมาย และการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรานี้ ให้เป็นไปตามข้อบังคับที่ กคพ. กำหนด